

ADNSU **İTİF**

Fənn: Azərbaycan Tarixi

Müəllim: Quliyeva Zemfira

Qrup: 641.24

Tələbə: Quliyev Əli

İslam dininin

Azərbaycanda yayılması

Və onun xüsusiyyətləri

İslam dini

**İslam dini VII əsrin
əvvəllərində, 610-cu ildə
Məkkədə yaranmışdır.
Dinin yaradıcısı və
sonuncu peyğəmbəri
Məhəmməd peyğəmbər
Allah tərəfindən
bildirilərək insanları
təkamüllüklığa dəvət
etmişdir.**

İslamın Azərbaycan Ərazisinə İlk Gəlişi

VII əsrin ortalarında Ərəb Xilafəti, İslam dininin əsaslarını yaymaq və ərazilərini genişləndirmək məqsədilə fəthlərə başladı. Bu dövrdə Xilafət həm Şərqdə, həm də Qərbdə böyük əraziləri öz hakimiyyəti altına aldı.

Əsas dövrlər:

- VII əsrin ortaları: **Ərəblər Sasani İmperiyasını məğlub etdikdən sonra Cənubi Qafqaz istiqamətində hərəkət etdilər.**
- 643-cü il: **Dərbənd fəth edildi** və Xəzər dənizi sahilindən şimala doğru irəliləyiş başladı.
- VIII əsr: İslam **Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistanın** bezi bölgələrinə yayıldı.

İqtisadi və Mədəni Təsir:

- Ticarət yolları üzərində **nəzarət** quruldu.
- **Cənubi Qafqazda** İslam mədəniyyəti, elm və ədəbiyyat yayılmağa başladı.

ISLAM'S Spread Mechanisms

Cultural

Trade Routes

MILITARY
ENQU

İslamın Yayılma Mexanizmləri

- Ticarət Yolları
- Hərbi Qüvvələr
- Mədəni Təsir

MILITARY
EXCHANGE

CULTURAL
EXCHANGES

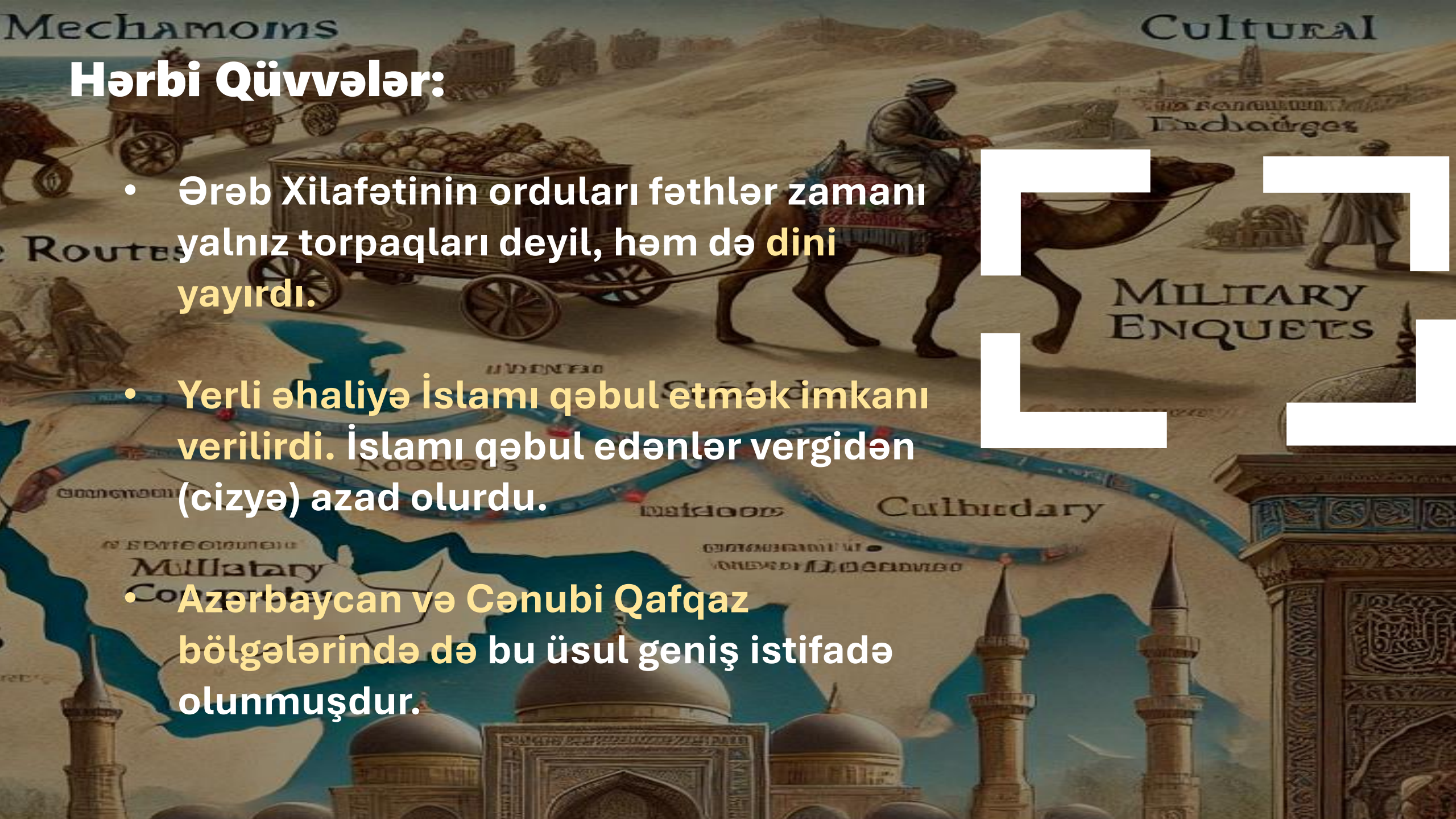
ISLAM'S Spread Mechanisms

Trade Routes

- İslam tacirləri **ticarət yollarını istifadə edərək** dini yayırdılar.
- **İpək Yolu** kimi əsas beynəlxalq ticarət yolları **müsəlman tacirlər üçün** mühüm vasitə idi.

Hərbi Qüvvələr:

- Ərəb Xilafətinin orduları fəthlər zamanı yalnız torpaqları deyil, həm də **dini yayırdı.**
- **Yerli əhaliyə İslamı qəbul etmək imkanı verilirdi.** İslamı qəbul edənlər vergidən (cizyə) azad olurdu.
- **Azərbaycan və Cənubi Qafqaz bölgələrində də** bu üsul geniş istifadə olunmuşdur.

Mədəni Təsir:

- İslam yalnız din olaraq deyil, bir **sivilizasiya** kimi yayıldı.
- Elm və biliklərin paylaşılması: Ərəblər fəth etdikləri ərazilərin biliklərini öz mədəniyyətləri ilə birləşdirərək yeni bir **elmi və mədəni inkişafa** səbəb oldular.
- Memarlıq: **Məscidlər, saraylar və mədrəsələr** tikilərək İslam mədəniyyəti genişləndi.

ISLAM'S Spread Mechamoms

Cultural

Trade Routes

MILITARY
ENQUETS

İslamın yayılması yalnız hərbi
qüvvələrə bağlı olmayıb, **iqtisadi,
mədəni və sosial mexanizmlər
vasitəsilə həyata keçirilmişdir.** Bu
proses geniş ərazilərin
mədəniyyətini və dini mənzərəsini
köklü şəkildə dəyişmişdir.

CULTURAL
EXCELRANCES

İslam dünyasında Azərbaycanın rolu və Şəxsiyyətlər

Nizami Gəncəvi

(1141-1209)

- Azərbaycan ədəbiyyatının ən **görkəmli nümayəndələrindən** biridir.
- Onun “**Xəmsə**” adlı beş poeması (məsnəvisi) **İslam və Şərq fəlsəfəsini, etik dəyərləri və mədəniyyəti** əks etdirir.
- **Nizaminin əsərləri** İslam dünyasında yüksək qiymətləndirilmiş və digər şairlərə **ilham mənbəyi** olmuşdur.

Azərbaycanın İslam Dünyasına Ümumi Təhfələri:

- **Elm və Təhsil:** Azərbaycan alimləri İslam dünyasında riyaziyyat, astronomiya, tibb və digər elmlərin inkişafına böyük təsir göstərmişlər.
- **Mədəniyyət:** Azərbaycan memarlığı, xüsusilə məscid və türbələr, İslam mədəniyyətinin gözəlliyini nümayiş etdirir.
- **Tolerantlıq:** Azərbaycan İslam dünyasında müxtəlif məzhəblərin və mədəniyyətlərin harmonik şəkildə birgə yaşamasının nümunəsidir.

Azərbaycanın İslam dünyasında unikal xüsusiyyətlərindən biri müxtəlif məzhəblərin harmonik şəkildə birgə mövcud olmasıdır. Tarix boyu ölkə həm Şiə, həm də Sünni İslamı arasında mədəni və dini körpü rolunu oynamışdır.

VII əsrdə İslamın qəbulundan sonra, Azərbaycan ərazisində əvvəlcə Sünni məzhəbi dominant idi, çünki Ərəb Xilafəti tərəfindən yayılan əsas məzhəb Sünnilik idi.

- XVI əsrdə Səfəvilər dövründə Şiə məzhəbi dövlət dini elan edildi, bu da bölgənin dini mənzərəsini dəyişdirdi.

- Şiəlik əsasən Cənubi Azərbaycanda (İranla sərhəd ərazilər) yayılmışdı, Sünnilik isə Şimali Azərbaycan və dağlıq bölgələrdə daha güclü mövcud idi.

XVIII əsr Azərbaycan tarixi Xanlıqlar dövrü kimi tanınır.

Bu dövrdə Azərbaycan torpaqları bir neçə müstəqil və yarım müstəqil xanlıq arasında bölünmüşdü (Qarabağ, Gəncə, Şəki, Bakı, Təbriz və sairə). Dini vəziyyət də xanlıqların daxili siyasətinə və coğrafi mövqelərinə bağlı olaraq fərqlənirdi.

A historical map of the Caucasus region, showing the Caspian Sea (CASPİENNE MER) to the east and the Persian Empire (PERSE) to the south. The map includes labels for various regions like DAGESTAN, ZAKATAL, and BAKOU. A semi-transparent dark grey box with rounded corners is centered over the map, containing text in white and yellow. The text describes the role of Islam in the Khanate period in Azerbaijan, highlighting its unifying function and the influence of external factors on religious and social changes.

Xanlıqlar dövründə İslam Azərbaycan cəmiyyətinin əsas birləşdirici dəyəri olmuş, lakin məzhəb müxtəlifliyi və xarici təsirlər dini vəziyyətin dəyişkənliyinə səbəb olmuşdur. Bu dövrdə İslam həm də sosial, hüquqi və təhsil sahələrində cəmiyyətin inkişafında əsas amil olmuşdur.

Yekun

- İslamın Azərbaycanda yayılması, **ticarət yolları, mədəni əlaqələr, və hərbi təsirlər** sayəsində inkişaf edib.
- **Şiə və Sünni məzhəblərinin birgə mövcudluğu**, xüsusilə Azərbaycanın dünyəvi siyasətində müxtəlif məzhəb və mədəniyyətlərin **qarşılıqlı hörmət və tolerans** əsasında birləşdiyini göstərir.
- **Xətib Təbrizi və Nizami Gəncəvi kimi məşhur şəxslərin** İslam dünyasında Azərbaycan mədəniyyətinə verdiyi töhfələr hələ də **müasir dövrə təsir edir.**

İstifadə edilən mənbələr:

Tarixi faktlar və məlumatlar:

- www.wikipedia.org
- www.millikitabxana.az
- www.amea.az
- www.jstor.org

Şəkillər:

- <https://www.freepik.com/>
- <https://pngtree.com/>
- <https://pixabay.com/>